

מלחמה זעירה

בהווה ובעתיד. האמנם קיים מיצוי אוביקטיבי של לקח מלחמת-העולם השניה, ושל המלחמות למי-ניהן, המתנהלות כעת, גם לגבי מלחמת הגריליה? בצבא-היבשה של ארה"ב, למשל, אנו מוצאים תשור-בה שלילית לשאלה זו; המדובר ביחידות הריינג'רים אשר בצבא-ארה"ב. באוקטובר 1950 אושרה הקמתן של ארבע יחידות ריינג'רים לפעולה בקור-ריאה, מאחר שלקחי מלחמת-העולם השניה ומלחמת-דרום-מזרח אסיה הצביעו על התכליתיות אשר בשי-מוש ביחידות מיוחדות המאומנות במלחמת גריליה.¹ אותן יחידות הופעלו, איפוא, בהצלחה בקוריאה — אולם אח"כ פורקו, מאחר שלא נמצאו מתנדבים לתג-בורת. יש להניח שאילו היו החיילים ה"סדירים", הקובעים את מדיניות הצבא, מגלים הבנה לגבי הפ-עלת יחידות אלו וניצולן המושכל, היו מוצאים את הדרך לעורר רוח התנדבות בקרב גייסותיהם, כדי להבטיח את המשך קיום יחידות הריינג'רים. למש-קיף מן הצד נראה, כי אותה "אדיקות" קשיחה של מצביאים סדירים ששה לקראת ההזדמנות להכשיל כל נסיון לקיום יחידות מסוג זה.

קולם של קומץ החיילים הטוענים למקומה של המלחמה-הזעירה בצבאות הסדירים — הן כיחידות ומסגרות מיוחדות, והן כתורה שתהא מוקנית בבתי-הספר הצבאיים — הנו כקול קורא במדבר. התכנון של מרבית המדינות מתעלם לחלוטין מהתוצאות האפשריות של חוסר-כוונות זה, או שהנו סומך על אשר יוליד יום לאחר פרוץ מלחמה חדשה.

"מדיניות בת-יענה" זו עלולה להעמיד את המת-עלמים מגורם המלחמה-הזעירה בפני שתי סכנות: האחת — חוסר-כוונות וחוסר-יכולת-טכנית להפעלת יחידות מאומנות ללחמת גריליה, או להפעלתן בקרב אוכלוסיה ידידותית בעורף האויב; והשניה — חר-סר אפשרות לדיכוי ולביעור פעולות גריליה בשט-חים-כבושים, או בחזית המולדת שלהן.

לא בכל שעת דחק יקומו מנהיגים-מפקדים כלורנס, כוינגייט וכקרלסון, אשר בכוח אישיותם יצליחו לטפח דרך, ולכונן יחידות למלחמה-הזעירה.

האם הפכה המלחמה הזעירה לנחלת העבר עם בוא תקופת האטום?

לפי תשומת-הלב הזעומה המוקדשת לבעיה זו בבתי-הספר הצבאיים, בספרות הצבאית ובירחוני השירותים המזויינים של עמים שונים, אפשר היה לה-ניח שנסתם עליה הגולל. אך נסיון המלחמות, הסדי-רות והבלתי-סדירות, הקטנות והגדולות, המתנה-לות זה שנים בדרום מזרח אסיה — בקוריאה, בהודו-סין, בבורמה, במאלאיה — מוכיח את ההיפך.

ידוע שיחידות בלתי-סדירות וסדירות-למחצה העוסקות במלחמת גריליה אינן חביבות ואינן מקר-בלות על דעת החיילים "הסדירים", הרואים ביחידות אלו כנופיות של הרפתקנים בלתי-מושמעים ובלתי-מרוסנים, שעליהם מבוזבזים כל הציוד וכל כוח-האדם המוקצבים.

בזכרונותיו "מלחמת-העולם השניה" מעלה צ'רצ'יל את המכשולים שנערמו על דרכו שעה שניגש להק-מת יחידות הקומנדו ב-1940, ע"י אותם חיילים בני-האסכולה האורתודוקסית, המתנגדים לכל שינוי במ-קובל. והנה קטע מדבריו:

"התנגדות אנשי משרד המלחמה היתה עקשנית, וגברה ככל שירדו בשלבי הסולם הפרופסיונלי (של אנשי הצבא במשרד המלחמה. — מ. ב"נ.). הרעיון שכנופיות גדולות של בלתי-סדירים, בעלי-זכויות — בלבושם הבלתי שכיח ובהליכותיהם החופשיות — תהיינה עלולות למעט את דמותם של היעילות והאור-מץ של הגדודים הסדירים, רעיון זה היה שנוא על האנשים אשר הקדישו את מיטב שנותיהם לטיפול המשמעת המאורגנת של יחידות הקבע. מפקדיהם של רבים מגדודינו היו מודאבים. 'מה יוכלו לבצע אלו וגדודי לא יוכלו? תכנית זו גוזלת מהצבא את כל הפרסטיז'ה שלו ואת טובי חייליו. לא היה כדבר הזה ב-1918, ולמה יהיה כעת?' נקל היה להבין לרג-שות אלו מבלי להיות שותף להם. משרד המלחמה נענה לתלונותיהם. אך אני לחצתי לחוץ".

מאז עברו שלוש-עשרה שנה. אנשי-הצבא בכל רחבי-העולם מדגישים בכל הזדמנות את גישתם המתקדמת והמדעית לבעיות התכנון הצבאי, ולני-צול המשכיל של לקח העבר והתאמתו לבעיות צבאיות

(1) ראה "מערכות" חוב' ס"ט.

מיוֹר־גנרל וינגייט, אשר ביצע שתי פעולות פשיטה לבורמה העילית. בראשונה, ב־1943, "הסנין" כוחות בעצמה של חטיבה, שהיו מחולקים לששה־שמונה כוחות עצמאיים, במגמה לערער את עורקי־התחבורה של היפנים — ועם זאת לרכוש נסיון בלחמת ג'ונגל לקראת האופנסיבה העתידה באותה זירה. החדירה השניה בוצעה ב־1944, בעצמה גדולה פי־כמה.

הכוח אורגן בצוות קרב חטיבתיים, שהכילו כששה כוחות־משנה עצמאיים (שדרות) כל אחד. כוח זה נשלח במגמה לעכב (ע"י פעולתו בעורפם) את היפנים אשר ניסו לחדור להודו, ולסייע לפתיחת "דרך־בורמה" אל סין, אשר עליה נלחמו, מצפון־גייסות סיניים תחת פיקודו של הגנרל האמריקאי סטילול בעזרת "פושטי מריל" (יחידה של צבא־ארה"ב, אשר פעלה "נוסח קומנדו" למחצה בצפון בורמה).

בפשיטות אלו ניתנה לוינגייט ההודמנות להרחיק את מעשיותן של חלק מהתיאוריות שלו ביחס ללחמת גריליה בקנה־מידה גדול, אשר קודם לכן לא הוטתה להם אוזן. למשל: — הספקת־מן־האוויר של גופי־צבא גדולים, הקמת "מעוזים מוגנים" ('Stronghold') מאחורי קו־האויב כבסיסי פעולה ועוד.

בארצות הבלקן ובצפון איטליה הוצנחו משלחות צבאיות, בעיקר בריטיות, אשר סייעו לתנועות הפרטיזניות — הן על־ידי הזרמת ציוד מוצנח מהאוויר, והן ע"י אימון בשימוש בו. פעולותיהם של הכוחות הפרטיזניים האלו הותאמו במידת האפשר לתכניות האסטרטגיות הכלליות של בעלות־הברית. בצרפת פותחה תנועת מתחרת ענפה, שנהנתה גם היא מתמיכה פעילה של בעלות־הברית. המגמה העיקרית של בעלות־הברית בתמיכה במחתרת זו ובפיתוחה היתה לפרוס על־פני צרפת כולה רשת של קבוצות התנגדות, אשר תכשרנה את הקרקע לפלישה ע"י הספקת מודיעין, ואשר בעת הפלישה עצמה תעבורנה לשיטות התנגדות־פעילה לכוחות הגרמניים, היינו — חבלה במתקני התחבורה, הקשר וכד'.

יחידות הפרטיזנים של רוסיה, המורכבות מחיילים שניתקו מיחידותיהם הסדירות, משבויים אשר נמלטו ומתושבי השטחים הכבושים, פעלו בתחילה באמצעים פרימיטיביים וללא תיאום מרכזי. בהמשך המלחמה, ע"י תיאום מושכל של מפקדת הצבא־האדום, הן הפכו לכוח־צבאי יעיל ביותר. הן צוידו

מוטב לגבש מבעוד עתות־שלום תורה המבוססת על הלקה הרב־גוני של מלחמה־זעירה על הופעותיה השונות, לשלבה בדרישות האסטרטגיות והאופרטיביות של כל מדינה ומדינה ולהתאימה להן. הכנה מראש זאת כוללת הקמתן של "יחידות־מיוחדות", אשר תהיינה בכוננות מלאה — כדי שתוכלנה להכנס לפעולה בעת־הצורך.

✱

המלחמה־הזעירה, על צורותיה המגוונות, הוכיחה את ערכה במערכות מלחמת־העולם השניה כאמצעי אופנסיבי חסכוני. ערכה הוכח במיוחד כאשר מדינות בעלות־הברית נאלצו לנקוט אסטרטגיה דפנסיבית. להמחשת הדברים אביא דוגמות מספר.

כפי שהוזכר, היה צ'רצ'יל בין המדינאים הראשונים, שהכירו בערכה של המלחמה־הזעירה, ולפיכך היתה בריטניה בין מפתחיה הראשונים.

במחצית הראשונה של מלחמת־העולם השניה היתה האימפריה הבריטית בדפנסיבה, לאחר שנחתה מפלות בכל החזיתות. גרמניה דחקה את רגליה של בריטניה מיבשת אירופה, ואף איימה בפלישה לאיים הבריטיים. במזרח־הרחוק עמדה יפן בשערי הודו, ובצפון־אפריקה עמד רומל בשערי אלכסנדריה. דנקאָרק, נארויק, כרתים, סינגפור — לכל אלו היה צביון מובהק של נסיגה ותבוסה. תקופה זו ציינה את תחילת "הפרוספריטי" של המלחמה־הזעירה והפעלת לחמת הגריליה ע"י מסגרות סדירות, או ע"י מסגרות סדירות־למחצה ובלתי־סדירות.

באירופה הוקמו יחידות הקומנדו אשר הופעלו בפשיטות מן הים ומן האוויר. נקודות בחוף הנורב' גי, סאָן־נזאר, דיאָפ, היוו את קרני האור האופנסיביים הראשונים בחשיכה של נסיגות ותבוסות. פעולות אלו, אשר בוצעו ע"י כוחות קטנים תוך־כדי בזבוז מועט־יחסית של כוח־אדם וציוד, גרמו לריב תוק כוחות־אויב גדולים, לשמירה על אובייקטים חיוניים ברחבי יבשת־אירופה ולהגנת חופים, ושימורם כמקורות מודיעין חשובים לקראת פתיחת החזית השניה. נוסף על הערך הצבאי גרידא של פעולות אלו, היה להן גם ערך פסיכולוגי רב, הן לגבי אזרחיהן של מדינות בעלות־הברית והן לגבי תושבי הארצות הכבושות.

הפעולות האופנסיביות הראשונות במזרח הרחוק, לאחר שורת הנסיגות והמפלות, בוצעו גם הן על־ידי יחידות מיוחדות אשר נקטו אורח לחמת גריליה. מן הידועות שבהן — ה"צ'ינדיטים" של

בציוד חדיש ופעולותיהם תואמו באמצעות פיקודים מרחביים. יחידות אלו ריתקו כוחות-אויב גדולים לעורקי התחבורה שלו, והיוו גורם להרמת רוחם של תושבי האזורים הכבושים.

מאחר שרשימה זו לא באה אלא כדי לשקף אפ-שרויותיה של לחמת גריליה כסיוע למלחמה המור-דרנית, ניתנו כאן דוגמות מספר בלבד. לא ניתן לקבוע מה חלקם של יחידות-הקומנדו, הפרטיזנים והמחתרת בהנחלת התבוסה לכוחות ה"ציר". אין ספק שהתוצאות שהושגו באמצעים קטנים יחסית, הצדיקו את השקעתם. לו היתה תר-רת לחמת הגריליה שגורה יותר, ולו היתה זוכה לתמיכה ולעידוד רחבים יותר הן לפני המלחמה והן בשעתה, אפשר שהיתה תורמת תרומה גדולה יותר להחשת הנצחון, ולחסכוניות השגתה.

*

בטרם נוכל לברר לעצמנו מה מקומה של המל-חמה-הזעירה בתקופתנו אנו, עלינו לעמוד בקצרה על מטרותיה במסגרת הכללית של המלחמה המור-דרנית. אופיה של המלחמה-הזעירה, אשר אינה מסו-גלת כשהיא-לעצמה להביא לידי הכרעה במלחמה או במערכה מסויימת, מציב אותה כמכשיר-מסייע בלבד בניהול מלחמה.

המטרות העיקריות בהן נועדה לפגוע המלחמה הזעירה הן:

- רוחם של גייסות האויב ושל אוכלוסיותו;
- מחשבת המפקד האויב;
- הספקה (החל ממקורות חומרי-הגלם וגמור במר-חב האופרטיבי עצמו);
- אמצעי-השליטה של הצבא היריב (מטות וקשר);
- רשת-התחבורה.

שתי המטרות הראשונות שנועדו לפגיעה בהן פסיכולוגיות, ועל-כן אין הן ניתנות להשפעת השי-נויים הטכניים המתחוללים בכל תקופה ותקופה. יתר-שלוש המטרות נמנות על הגורמים המשתנים, הניתנים להשפעת ההתפתחות-הטכנית של המלח-מה. ההתפתחות הטכנית הפכה את המלחמה לניי-דת — אך עם זאת, לתלויה במערכת לוגיסטית ענפה, אשר בלעדיה לא תתכן לחמה חדישה.

חלקה של התובלה-האווירית במערכת ההס-פקה, שהיא אחת הבעיות הלוגיסטיות העיקריות, הולך אמנם וגדל; אך אין להניח שבעתיד הקרוב תהיה מסוגלת למלא את מקום התובלה הימית והיבשית המקובלת. וזאת — עקב היתרה

בלתי-חסכונית. הן מבחינת חומרים והן מבחינת כוח-האדם הדרושים לייצור כלי-התובלה האוויריים, להפ-עלתם ולהחזקתם.

הניידות של המלחמה החדישה מחייבת אמצעי-שליטה מפותחים. התפתחותם של אמצעי-הקשר בראה כי אינה מסמנת תמורות מהפכניות בהות-השימוש באלחוט הפך אמנם להכרח ברמה הטק-טית, אך לא נראה כי הוא פתר את יתר בעיות הקשר הצבאי. על אף היותם פגומים, משמשים עדיין אמצעי-הקשר הקוי והממונע כאמצעי קשר עיק-ריים, והנם עדיפים על הקשר האלחוטי.

אמצעי-שליטה נוסף, פגיע אף הוא, הנו המטה על כל דרגיו.

ניידותה של המלחמה החדישה וריבוי אמצעי-האש שלה חושפים אותה בפני מהלומות המלחמה-הזעירה ומגבירים את פגיעותו של מנגנון המלחמה, בחלקיו הרגישים ביותר: עורקי התחבורה, מרכזי ייצור והספקה של חומרי-המלחמה ויחיד-הלחימה, מרכזי העצבים של ה"מכונה" הלוחמת (מטות וצומתי-קשר) וכד'.

השפעתם של הנשק האטומי ושל הקליעים-המונ-חים על המלחמה, אינה ניתנת עדיין לניתוח יסודי. אך ברי כי השימוש בכלי-נשק אלו יחייב פיזור נר-סף הן של מקורות הייצור והאספקה והן של הגיי-סות הלוחמים והסיוע הלוגיסטי הצמוד שלהם, מח-מת השפעתם ההרסנית הגדולה וההשפעה הרדיואק-טיבית של הנשק האטומי גם יחד.

מסקנות מלחמת-העולם השניה וניתוח ההתפתחות הנוכחית משמשים עדות נגד הסברה המקובלת, שהמלחמה החדישה הפכה את המלחמה-הזעירה לנכס העבר. לא זו בלבד שזמנה טרם עבר, אלא שאפשרויותיה הולכות ומתרחבות עם התפתחותם של הטכניקה והמדע ועם שיעבודם למטרות המלחמה.

*

מעצמות גדולות יכולות להרשות לעצמן להתע-לם מן האפשרויות הטמונות בהפעלת המלחמה-הזעיר-ה. עצמתן המלחמתית, הנתמכת בדרך-כלל באוצ-רות חומרי-גלם עצומים, במתקני-ייצור מרובים וברזרבות גדולות של כוח-אדם, מאפשרת להן ביצוע משימות בשיטות "סדירות", שהנן יקרות מבחינת הציוד, כוח-אדם וזמן; אין הן נזקקות, איפוא, לשי-טות הגריליה החסכוניות.

מדינות קטנות, לעומת זאת, שעצמתן המלחמתית מוגבלת, חייבות לחפש דרכים חסכוניות יותר

לביצוע משימותיהן. כדי להרויח זמן, חומרים וכוח-אדם, הן מבצעות בשיטות המלחמה-הזעירה אף משימות, אשר בדרך-כלל לא תבוצענה אלא בדרכים מקובלות.

מדינות קטנות בעלות משטר מתקדם, שהנן עצ- מאיות מבחינה מדינית וצבאית, תנקוטנה בהכרח אסטרטגיה של דפנסיבה-אופנסיבה. אסטרטגיה זו מחייבת אגירת כוח המחץ האופנסיבי הקטן שלהן, דהיינו השריון והאוויריה, לשלב של האופנסיבה. כן מחייבת היא חיפוש אחר אמצעים ושיטות לחימה אחרים, לבלימת האופנסיבה האויבת ולהשהייתה.

תשובה לבעיה זו — אף שאינה תשובה יחידה — היא פיתוח המלחמה-הזעירה. היחידות והגופים המאומנים בלחמת גריליה — לכשיופעלו — יהוו לחץ נגדי ממושך ויעיל להתקפת האויב. ריכוזי שריון, שדות-תעופה, שיירות גייסות ואספקה ואובייקטים אחרים ישמשו מטרות לא להטרדה בלבד, אלא אף לפעולת השמד (רכב-השריון והמטוסים, בפרט) בקנה-מידה רחב.

מלבד הנזק החומרי אשר ייגרם ע"י פעולות אלו, תסייע התקפה על המטרות הנ"ל לפיצול מאמץ האויב על-ידי ריתוק כוחות גדולים להבטחת עורקי-תחבורה ומתקנים, וכן תסייע להתשה פיטית ופסי-כולוגית של הפיקוד והגייסות, ולעתים אף לסיכול תכניותיו האופרטיביות של האויב.

הפרסומת הרבה שניתנה לפעולות יבשתיות של יחידות וגופים העוסקים במלחמה-זעירה, האפילה על חלקה של המלחמה-הזעירה הימית. מדינות קטנות השוכנות לחופים, אשר אינן מסוגלות לקיים צי חדיש, עקב ההוצאות הגדולות הכרוכות בהחזקתו, חייבות למצוא אמצעים אשר יאפשרו להן פעולה אופנסיבית נגד כוחות אויב ימיים — הן לשמירה על עורקי-התחבורה הימיים ועל החופים שלהן, והן לשיבוש עורקי-התחבורה הימיים של האויב ולפגיעה בחופיו ובנמליו.

מאחר שהשימוש בכוחות אויריים למטרות אלו

אינו בכוחן של מדינות קטנות, הרי מלחמה-זעירה ימית היא הפתרון היחיד לכך.

מטרותיה העיקריות של המלחמה-הזעירה הימית הן: פגיעה בעורקי-תחבורה ימיים (פגיעה בכלי-שיט מלחמתיים ומסחריים), חבלה בנמלי האויב (על מתקניהם ועל האניות העוגנות בהם), סיוע ישיר לכוחות פשיטה יבשתיים.

✱

תכנון מתאים מבעוד עתות שלום יאפשר את הפ- עלת המלחמה-הזעירה מיד עם פרוץ פעולות-איבה, בשיטות ולמטרות אשר נקבעו מראש, בהתאם לתכ- נית האופרטיבית הכללית. יש להמנע משיטות של אלתור ב"רגע האחרון" ומשיטות Trial & Error ("נסה והפשל — עד שתשכיל").

מאיך גיסא יש למנוע פיתוחם של "צבאות פר-טיים" על-ידי רשויות שונות, כמו למשל חיל-נח"י תה של צי-מלחמה לחוד וחיל דומה של צבא-היב-שה; כן יש לקיים פיקוח צמוד על ה"יחידות-לתפ-קידים-מיוחדים" למיניהן. נראה כי דוגמת "מרכז המבצעים המשולבים" הבריטי, עם שכלול מסויים, עלולה להוות פתרון.

מרכז כזה, אם יוקם, יהיה רשות התיאום, המחקר והתכנון בכל הנוגע להקמת יחידות אלו ולפיתוחן, וכן יהיה אחראי לעיבוד תכניות אופרטיביות להפ-עלת היחידות.

✱

יש לחזור ולהדגיש שהמלחמה-הזעירה כשלעצמה, אינה עשויה להביא לידי הכרעה. אך, עקב היותה שיטת-לחימה חסכונית, אשר בהפעלה תכליתית, בסיוע לכוחות סדירים ובשיתוף אתם, עשויה היא לסייע במידה-רבה להשגת ההכרעה הסופית — היא חייבת להלקח בחשבון בתכנון הקר-הנקוט בהגנתו במיוחד חייבות בכך מדינות קטנות. מדיניות בטחון של מדינות קטנות, המבוססות על שאיפה להשיב מלחמה "סדירה" למתקיפים, עלולה להביא לידי דל-דול עצמתן המלחמתית, וכתוצאה מכך לכשלון צבאי חריף.